

टिळक महाराष्ट्र विद्यापीठ, पुणे

संस्कृत विशारद (बी.ए.) – नियमित

परीक्षा : मे – २०२५

सत्र १ ले

विषय: पञ्चतन्त्र-काकोलूकीय (24R413/23R412)

दिनांक : १५/०५/२०२५

गुण : ४०

वेळ : दु. २.०० ते ३.३०

सूचना : सर्व प्रश्न अनिवार्य

प्र. १) द्वौ गद्यांशौ माध्यमभाषया अनुवदत। (२०)

१. न च कश्चिदनधिगमनीयो नामास्त्यापदाम्। उक्तञ्च-
रामस्य व्रजनं बलेर्नियमनं पाण्डोः सुतानां वनं वृष्णीनां निधनं नलस्य नृपते राज्यात्परिभ्रंशनम्।
नाट्याचार्यकमर्जुनस्य पतनं सञ्चिन्त्य लङ्केश्वरे सर्वः कालवशाञ्जनोऽत्र सहते कः कं परित्रायते ॥
क स दशरथः स्वर्गे भूत्वा महेन्द्रसुहृद् गतः क स जलनिधेर्वेलां बद्ध्वा नृपः सगरस्तथा।
क स करतलाञ्जातो वैन्यः सूर्यतनुर्मनुर्ननु बलवता कालेनैते प्रबोध्य निमीलिताः ॥

२. मुनिराह - 'वायो ! त्वत्तोऽप्यधिकोऽस्ति कश्चित् ?' पवनेनोक्तं - 'मत्तोऽप्यधिकोऽस्ति पर्वतः,
तेन संस्तभ्य बलवानप्यहं श्रिये।' अथ मुनिः पर्वतमाहूय कन्यामुवाच - 'पुत्रिके ! किं त्वामस्मै
प्रयच्छामि ?' सा प्राह- 'तात ! कठिनात्मकोऽयं स्तब्धश्च। तदन्यस्मै देहि माम्।' मुनिना पर्वतः
पृष्ठः- 'भो पर्वतराज ! त्वत्तोऽप्यधिकोऽस्ति कश्चित् ?'। गिरिणोक्तं - 'मत्तोऽप्यधिकाः सन्ति मूषका
ये मच्छरीरं बलाद्विदारयन्ति।' ततो मुनिर्मूषकमाहूय तस्या अदर्शयत्। आह च- 'पुत्रिके ! त्वामस्मै
प्रयच्छामि ?' किमेष प्रतिभाति ते मूषिकराजः ?'। सापि दृष्ट्वा 'स्वजातीय एष' इति मन्यमाना
पुलकोद्धृषितशरीरोवाच- 'तात ! मां मूषिकां कृत्वाऽस्मै प्रयच्छ, येन स्वजातिविहितं
गृहिणीधर्ममनुतिष्ठामि ।'

३. लुब्धकेन ततो मुक्ता दृष्ट्वाऽग्नौ पतितं पतिम्। कपोती विललापातः शोकसन्तापमानसा ॥
न कार्यमद्य मे नाथ ! जीवितेन त्वया विना। दीनायाः पतिहीनायाः किं नार्या जीविते फलम् ॥
मानो दर्पस्त्वहङ्कारः कुलपूजा च बन्धुषु। दासभृत्यजनेष्वज्ञो वैधव्येन प्रणश्यति ॥
एवं विलप्य बहुशः कृपणं भृशदुःखिता। पतिव्रता ससन्दीप्तं तमेवाग्निं विवेश सा ॥
ततो दिव्याम्बरधरा दिव्याभरणभूषिता। भर्तारं सा विमानस्थं ददर्श स्वं कपोतिका ॥

प्र. २) एकं वाक्यं ससन्दर्भं स्पष्टीकुरुत। (१०)

१. शत्रवोऽपि हितायैव विवदन्तः परस्परम्।
२. सर्वं वै मूर्खमण्डलम्।

प्र. ३) कामपि एकां कथां स्वशब्देन संस्कृतभाषया लिखत। (१०)
